

stroške v Klosterneuburgu na spodnjem Avstrijskem in v Pančevi na Ogerskem. Enako postopali so na Francoskem, pa zastonj! Vsake uši niso mogli zatreti. Sadili so na takošnem prostoru več let tobak, konoplje. Bilo je brez uspeha, kajti uš se je vendar ohranila, zaredila in prikazala. Uničili so sicer ogromno število uši, a vsake uničile niso, in toraj vse ni pomagalo nič. Trtna uš začela je iznova širiti se. Ako le malo uši ostane, v nekoliko letih gomazi jih zopet na milijone v sosednih vinogradih, prej nepoškodovanih. Zato ni priporočati gori navedenega in dragocenega dela, kjer je vinograd, če prav na samem ležeč, od trtne uši jako napaden. Žvepleni ogljenec je drag, ravnanje z njim zelo mudno in stane tudi veliko, pomaga pa naposled vendar nič. Zatoraj je dosta, ako se vinograd po trtni uši ugonobljen izkrči, trsovje sožge in drug sadež zaseje. Taki vinogradi imajo proti koncu svoje ušivosti itak le majhno število uši, večina je uže v zdrave vinograde odšla. Na Francoskem štejejo na ta način izkrčenih vinogradov 474.760 hektarov. Takošno krcanje ni drago in lahko vsak posestnik sam opravi, to pa dovolj dobro, ako ga izvedenci nadzorujejo. Mislim tudi, da bi tukaj ne trebalo plačevati posestnikom odškodnine, ker je trs v tem slučaju bil itak uže uničen in bi vinogradar vsakako kmalu prisiljen bil, vinograd opustiti in ga z drugim sadežem zasaditi. Mogoče pa je, da po postavi zoper trtno uš sklenejo postopati. V tem slučaju morajo vse trse v bližini gnjezda trtne uši izkrčiti in uničiti, čeravno so le deloma od tega mrčesa napadeni. No, in v takošnem slučaju gre posestniku odškodnina, katero morajo vsi ostali vinogradarji v deželi plačati. Odškodnina s stroški za izkrčenje in razkuževanje vred pa utegne znatno denarjev stati. Tudi je mogoče, da bi vinogradarji v dobrih legah morali odškodnine plačevati vinogradom v slabih legah, kamor trta prav za prav ne sodi več, ali da pomagajo nemarnim vinogradarjem, ki so sami bili krivi, da so trtno uš dobili. Sploh dobro je vse premisliti in preudariti, predno kje sklenejo po postavi zoper trtno uš postopati; to pa tem bolj, ker trtne uši enkrat močno razširjene ne morejo zatreti, naj krčijo in požigajo trsovje, polivajo prst z žveplovim ogljencem, kolikor hočejo.

Slabe skušaje zastran umetnega uničevanja trtne uši napotile so ljudi premišljevat, ali bi se ne dalo tudi z ušivim trsom še shajati tako, da bi ne trebalo vinogradov izkrčiti. Veljavna sedanja postava zoper trtno uš o tem nima nobenih določeb. Temu se ni čuditi. Poslancem ni bilo toliko poskušenj na razpolago, kakor jih imamo sedaj. Tudi postava govori le, kaj naj storijo politične gosposke, da zasledijo trtno uš in potem jej zabranijo dalje širiti se. Dalje se ne briga državna postava. Tako postopa vlada na Francoskem pa tudi pri nas zastran trtne uši v Klosterneuburgu in na Ogerskem, kjer imajo tega mrčesa v več krajih. Važno je toraj vprašanje: je li mogoče ušive trse ohraniti toliko, da še rodijo grozdje? Skušnje Francozov kažejo, da je to mogoče.

Največe bogastvo francoske dežele je vinogradarstvo. Dá se toraj misliti, da si Francozje veliko prizadevajo trs braniti zoper trtno uš. Izumili so uže 3 načine, po katerih se ušivi trs rodoviten ohrani; a) s pomočjo žveplenega ogljenca. V ta namen se priredi votel in prišpičen kol, s katerim se žvepleni ogljenec trsu med korenine škropi ali puha, to pa do 40 centimetrov globoko in trikrat v leti, namreč spomladi ob prvi kopi, meseca junija in hitro po trgatvi. Tako se pokončá neznano veliko uši in trs se ohrani rodoviten. Ovi pripomoček je tedaj dober, al predrag je. Žvepleni ogljenec je nevarna tvarina, ki se rada vžge in razletí. Železnice ga prevažajo le v posebnih

vlakih in v odprtih vagonih. Ob enem mora biti pospravljen v posodi, katera drži 500 kilo in ki je dobro zanetena. Žvepleni ogljenec v manjših posodah mora najmanjše 50 kilo težek biti in posodice narejene iz cink pleha ali iz železne plehovine ali iz glaževine, ki imajo biti postavljene v jerbasih in z žaginjem ali otrobi obdane. Delajo ga v Svasovicah na Gališkem v cesarskih topilnicah. Prodavajo ga pa tudi na Dunaji (k. k. Berg- und Hütten-Produktenverschleiss in Wien) po 20 gold. cent. Na en trs je treba 8–10 gramov; tako stane ovo žvepljenje trsov blizo 100 gold. na leto pri vsakem oralu vinograda. Ob enem je treba močno gnojiti, sicer trs kmalu konec vzame. Iz povedanega je gotovo jasno, da je ta pomoček zoper trtno uš pri nas predrag. b) Drugi pomoček so tudi Francozi izumili in sodi za naše razmere. Treba je namreč ušivi trs pogosto pogrobati in mu dobro gnojiti. Vsled tega poganja novih korenin in nadomestuje one, katere so zavoljo trtne uši strohnele in odpale. Ob enem iznemiruje uši vedno prelaganje trsa in brani preveliko njihovo pomnoževanje. c) Tretji pomoček rabijo na Francoskem uže 10 let. Vzamejo se namreč ameriški trsi one sorte, ki se imenuje Zaniški trs (*Vitis Solonis*) ali pa trs York-Madeira. Ta dva ameriška trsa imata poseben sok, radi česar jima trtna uš ne škoduje toliko, kakor našemu evropskemu trsu. Vinogradarji tedaj ta ameriška trsa zasadijo v vinograde in na spodnji les cepijo domače žlahne rozge. Vendar grozdje takih cepljenih trsov ni kaj prida in toraj ta tretji pomoček le malo prida.

„Gosp. pril.“

Dolenjskim vinorejcem naznanilo!

Gospod A. Ogulin iz Novomesta poroča v pismu od 4. dne t. m. družbi kmetijski kranjski, da ona škodljiva gliva na trsji, katero je popisal v 38. listu „Novic“, ni „Cladosporium Rösleri“, ampak da po mislih gosp. prof. W. Vossa je „Perenospora vitreola de Bary“.

Ker pa ta gliva tudi nič manj ni škodljiva trti, se je gosp. Ogulin naravnost obrnil do ministerstva kmetijstva s prošnjo, naj ono dá to škodljivo trtno bolezen po izvedencih preiskavati in presoditi, ali bi ne bilo sredstvo, katero on priporoča, dejansko poskusiti, da se odvrne velika nadloga, katera po imenovani glivi žuga dolenjskim vinogradom. Ker gosp. Ogulin podpisaneu odboru željo razodeva, naj bi družba kmetijska objavila to podružnicam kmetijskim in ondi bivajočim vinorejcem, zato jim naznanjamo to po tej javni poti, pričakovajo odloka sl. ministerstva kmetijstva.

Centralni odbor c. k. družbe kmetijske
v Ljubljani 10. oktobra 1880.

V katere kraje Kranjskega

so prišli iz državne subvencije letos nakupljeni plemeni junci Muriškega in Belanskega plemena.

Kranjskim živinorejcem na znanje. *)

Muriških (Mürzthaler) juncev je na Štajarskem gosp. odbornik Seunig za družbo kmetijsko nakupil 8, ki so bili 29. dne u. m. v Ljubljani po javni dražbi prodani. Kupili so jih: gosp. Anton Starè, enega za grajščino Kolovec, enega v Mengeš, — grof Jožef Auersperg iz Iga, — gosp. Jožef Mehlé iz Ponove vasi,

*) Kdor je subvencijskega junca kupil, ima dolžnost, ga 2 leti za pleme rabiti dati tudi svojim sosedom proti odločeni tarifi.

— gosp. France Nučič iz Klade, — gosp. Fr. Zorko iz Belecerkve, — gosp. Janez Bovha iz Št. Vida pri Cerknici, — gosp. France Vesel iz Nemške vasi pri Blokah.

Belanskih (Möllthaler) juncev je na Koroškem gosp. odbornik Lasnik za družbo kmetijsko kupil 10, ki so bili v Kranji 4. dne t. m. po javni dražbi prodani. Kupili so jih: gosp. Anton Burger iz Hraš, — gosp. Karol Galè iz Bistre, — gosp. Matija Hočevnar iz gornjega Brnika, — gosp. Janez Kalan iz Visokega, — gosp. Aleš Molj iz Trboj, — gosp. France Šlibar iz Selc, — gosp. France Uranič iz Križa, — gosp. Janez Ušlakar iz Predoselj, — gosp. Urban Veber iz Zaliloga in gosp. Janez Zima iz Dovjega.

Gospodarske novice.

* *Zavarovalnico (asekuranco) za živino*, o kateri uže več časa v ministerstvu kmetijstva obravnavajo, imamo pričakovati, če bode minister izdelani načrt odobril. Nadejamo se, da ta zavarovalnica ne bode posilna, ker proti taki so se oglasile večidel vse družbe kmetijske.

* *Goveje kuge na Hrvatskem*, kakor „Obzor“ piše, ni konca ne kraja, zato, ker kužne mrhe mečejo v vodo, in mlinarji jih polovijo, iz kože denejo, kožo prodajo, mrho pa zopet v vodo vržejo. Po teh kužnih kožah se prav lahko širi nalezljiva bolezen.

* *Vinska letina* v obče letos ni dobra. Koliko nam je dozda znano, je na Hrvatskem zavoljo pozebe in toče zelo slaba, na Ogerskem srednja, nič bolja v Srijemu in Slavoniji, na Laškem precej dobra, na Francoskem slaba, tudi taka pa na Avstrijskem in Nemškem. Kakošna na Kranjskem, Primorskem in Štajarskem, ne vemo še za gotovo.

* *Zoper trtno uš* misli neki gosp. Vinko Liedl v Gradcu, da je izumil sredstvo. Oglasil se je s svojo iznajdbo pri dunajskem ministerstvu s prošnjo, naj mu dá priliko, izkusiti jo pred izvedenci. Brž ko ne se oglasi še več iznajdeb, al gledé na mnogovrstne izkušnje, o katerih gosp. Göthe poroča in so popisane v današnjem listu na drugi strani, ne stavimo dokaj upanja na Liedlovo sredstvo, katero je zmes iz soli, sadre (gipsa), živega apna, oglja in petroleja.

Šolske stvari.

Letno zborovanje društev: „Vdovsko učiteljsko društvo“; — „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani.

(Dalje in konec.)

Zborovanje prvih dveh društev pobralo je bilo toliko časa, da je „Narodna šola“, ki ima namen, našo revno šolsko mladino obdarovati z učnimi stvarmi in s tem pospeševati napredek in omiko našega naroda, uže prišla čez poldan na vrsto, tedaj jej odločen bil za poslovanje le pičli čas. Prvosednik, vrli gosp. Stegnar, prične sejo z njemu lastno spretno besedo in zgovornostjo, izreče upanje na povzdigo društvenega delovanja, ter med drugim obširno poroča o novih pisankah, ki v kratkem pridejo na svitlo.

Iz tiskanega in med ude razdeljenega sklepnega računa „Narodne šole“ za čas od 25. septembra 1879. do 23. septembra 1880. leta posnamemo glavne točke, kakor sledi: Dohodki so znašali 563 gold. 3 kr., in sicer je vplačalo 34 ljudskih šol 102 gold. 9 kr.; — 39

gospodov učiteljev vložilo je 76 gold. 20 kr.; — med dobrotniki se odlikuje sl. ljubljanska hranilnica po svoji res častitljivi in velikodušni stari navadi tudi to leto z znamenito svoto 150 gold.; — tudi slavnoznan banko „Slavija“ (česki zavod) darovala je 100 gold.; — od neimenovanih dobrotnikov pa je društvu došlo 16 gold. Naj opozorim tudi letos častiti društveni odbor, da se obrne s prošnjo vprihodnje tudi do sl. vodstva „Vzajemne zavarovalnice“ v Gradci v prid „Narodne šole“, kajti ta zavod dobiva mnogo novcev vsako leto iz Kranjskega in sploh iz Slovenskega. Če se daljna Praga (banka „Slavija“) milosrčno spominja naših revnih šolarčkov in radodarno odpira svojo blago roko njim v prid, zakaj bi sosednji Gradec mačehno postopal proti našim otročičem — siromakom! „Ena roka umiva drugo, obe pa obraz“, pravi stari naš pregovor jako dobro. — Sploh pa naj bo priporočena „Narodna šola“ vsem našim milosrčnim dobrotnikom, bodo naj si katerega koli stanú. Nedolžne otročiče oveseljevati bilo je lastno največjemu učeniku vseh časov — Izveličarju samemu. Posnemajmo ga! Razširjevati omiko in poduk med našim mladim zarodom pa je tudi sveta dolžnost vsacega pravega rodoljuba, in prav to pospešuje „Narodna šola“ s tem, da obdaruje siromašno šolsko mladino z učili tam, kjer ubožni stariši tega svoji deci kupiti in omisliti ne morejo. Naj je razumnemu našemu radodarnemu in milosrčnemu národu s temi besedami v prid „Narodne šole“ izročena top'a peticija, o kateri se za trdno nadejamo, da bode padla na plodna tla.

Stroškov je imela „Nar. šola“ to leto 369 gold. 32 kr., kakor kaže dotični račun. — 15 toček opisuje na drobno po tisočih ona razna učila, ki so bila razdeljena med 78 deležnikov (šol). Prav zadovoljni konstatujemo to, da ima „Narodna šola“ za prihodnje, to je, za ravno pričeto šolsko leto še 193 gold. 71 kr. gotovine, in za 21 gold. 55 kr. šolskega blagá na razpolaganje. Ako ji priskočijo naši milosrčni rodoljubi zdatno na pomoč, zamogla bo ona tudi zanaprej prav obilno podpirati pospeh domačega šolstva. Bog daj!

Odborniki „Nar. šole“ ostali so vsi poprejšnji, in sicer gospodje: Praprotnik Andrej, Stegnar, Močnik, Borštnik, Govekar, Papler, Praprotnik Franc, Tomšič in Stanonik; odbor pa se bo konstituiral pri prihodnji društveni seji.

Duševnemu delovanju sledilo je telesno okrepčanje, to je, vkupni obed v čitalnični gostilni. Kar so za pregovor imeli uže Rimljani: „O quam bonum et jucundum est, videre fratres in unum“, potrjeno videli smo tudi ta dan nad našimi zbranimi učitelji tako pri zborovanjih, kakor potem tudi pri obedu, složne namreč in združene v eno. Toliko medjusobne odkritosrčnosti, prijaznosti in ljubezni smo zapazili osobito med obedom v veseli družbi, toliko iskrenih napitnic čuli smo, da v resnici pomilujemo one ostale naše rodoljubne učitelje, ki so bili zadržavani, vdeležiti se osobito letošnjih zborovanj, in tedaj tudi vsкупne veselice. Nadejamo se za trdno, k letu osorej videti in pozdraviti vse gotovo v naši beli Ljubljani.

K sklepu pa vskliknemo: Srečna mladina, ki je v odgojo izročena takim možem, kakor so večinoma naši vrli, omikani in rodoljubni národni učitelji! Slava!*)

*) Iz globočine srca tudi „Novice“, ki v pospeh in v brambo narodnih ljudskih šol delujejo uže nad tretjino stoletja, dodajajo svoj „slava“-klic v radostni zavesti, da njih klic, kakor zgodovina kaže, ni bil klic vpijočega v puščavi, in v nikdar omajanem prepričanju, da na mladini stoji svet!